

Maria Pinińska-Bereś

2012-05-07

(1931 - 1999)

Rzeźbiarka i performerka, autorka instalacji i environment.

Absolwentka Liceum Plastycznego w Katowicach, studentka na Wydziale Rzeźby Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie w pracowni Xawrego Dunikowskiego (1950-1956). W 1962 roku z Jerzym Beresiem zainicjowała cykliczne wystawy-konkursy Rzeźba Roku, które odbywały się regularnie przez niemal 20 lat. Od 1979 roku członkini Grupy Krakowskiej.

Artystka związana była ze środowiskiem artystycznym Krakowa, gdzie żyła i tworzyła. Żona rzeźbiarza Jerzego Beresia, matka malarki Bettiny Bereś.

Twórczość Marii Pinińskiej-Bereś to jedno z bardziej oryginalnych zjawisk w polskiej sztuce powojennej. Jej sztuka zaliczana jest to do nurtu feministycznego, chociaż sama artystka dystansowała się od tak jednoznacznego kategoryzowania, kładąc raczej akcent na "figurę" kobiety jako podmiot swojej twórczości.

Początkowo zajmowała się rzeźbą figuratywną, stopniowo wypracowując swój indywidualny język. Od lat 60. używała lekkich materiałów - najpierw papier mâché, potem tkanin wypychanych lekkimi materiałami. Wybierała tworzywa lekkie, ostentacyjnie kobiece, takie jak gąbki obszyte materiałem, pikowane tkaniny, kołderki, poduszeczki. Formowane z nich kształty nosiły ślady wgnieceń, jakby były świadkami intymnych czynności. Ich delikatną, wręcz organiczną naturę podkreślała jeszcze dominująca kolorystyka: różowa i biała. *"Moje rzeźby były ręcznie szyte, wypychane, modelowane i pokrywane kolorem. [...] Spełniłam postulat, abym sama mogła nosić swoje rzeźby. Przy wcześniejszych pracach odlewanych w betonie musiałam przy transportach zawsze liczyć na męską pomoc."*

W rzeźbie i performance'ach rozliczała się z odwieczną rolą kobiety w patriarchalnym społeczeństwie. Buntowała się przeciwko stereotypom kobiecej piękności, łagodności i uległości. W znanym cyklu Gorsety pokazuje jak kobiecy gorset więził nie tylko ciało kobiety, ale i jej duszę. W Psychomebelkach odwołuje się do urzeczowienia kobiety, która np. w pracy *Stół II - Uczta* występuje jako danie konsumpcyjne. Uważała, że aby sztuka była w pełni kobieca, powinna sięgnąć do tradycyjnie przypisywanych kobietom technik.

Jako rzeźbiarka obdarzona była przestrzenną wyobraźnią, dbała o perfekcyjną kompozycję wszystkich elementów dzieła, podejmowała odważne eksperymenty z formą. Chociaż zrezygnowała z tradycyjnego warsztatu, nie przestała tworzyć w kategoriach formy rzeźbiarskiej. Stworzyła własny język form nasycony poezją. Poetyckie tytuły, jakie nadawała swoim pracom, stanowią integralną część dzieła, np. *Rejs przez morza i oceany dookoła stołu, Gotownia Ledy, Miejsce poetyckie, Becik*

erotyczny, Przejście przez kołdrę, Studnia różu.

W latach sześćdziesiątych artystka uczestniczyła w happeningach Tadeusza Kantora, m.in. w *Happeningu morskim*. Od 1976 roku, obok rzeźb-asamblaży zaczęła realizować akcje odbywające się w plenerze (*List-latawiec, Sztandar autorski, Bańki mydlane, Przenośny pomnik pt. Miejsce, Transparent, Aneksja krajobrazu, Żywy róż*) i przestrzeniach galerii (*Pranie I, Pranie II, Tylko miotła, Umycie rąk, Kobieta w oknie, Kobieta z drabiną, Kobieta nie tylko z drabiną, Działania na przyrzędy kuchenne*).

Począwszy od połowy lat 80. artystka w oryginalny sposób podejmowała też dialog z tradycją malarską i rzeźbiarską. Tworzyła własne wizje m.in. na temat "*Króla i królowej*" (1986) Henry Moora, "*Płonącej żyrafy*" (1989) Salvadora Dali, "*Madame Recamier*" (1991) Davida czy "*Infantek*" (1993/97) Velazqueza.

Od 1991 roku tworzyła emocjonalne pejzaże i wewnętrzne introspekcje - cykl *Okien*. Okna to płaskie obiekty konstruowane ze starych ram okiennych, wypełnione miękkimi, organicznymi formami, koncepcyjnie przynależne do cyklu *Psychomebelków*.

Prace m.in. w kolekcjach Muzeum Narodowego w Krakowie, Wrocławiu, Poznaniu, Warszawie, w Muzeum Śląskim w Katowicach, Centrum Rzeźby Polskiej w Orońsku, w Muzeum w Bochum.

Wybrane wystawy indywidualne:

- 2007: *Ruchome-nieruchome. Performensy Marii Pinińskiej-Bereś w dokumentacji*, Galeria Sztuki Współczesnej
- Bunkier Sztuki
- w Krakowie;
- 2001: *Maria Pinińska-Bereś 1931-1999*, Bałtycka Galeria Sztuki Współczesnej w Słupsku;
- 1999/2000: *Maria Pinińska-Bereś 1931-1999*, Bunkier Sztuki w Krakowie, Galeria Bielska BWA w Bielsku-Białej, Galeria Miejska Arsenał w Poznaniu;
- 1997: *Egzystencjarium*, Galeria Studio, Warszawa;
- 1996: Galeria Manhattan, Łódź;
- 1995: Wystawa w ramach 6. Międzynarodowego Triennale Rysunku, Galeria BWA Awangarda, Wrocław;
- 1993: Centrum Rzeźby Polskiej, Orońsko;
- 1992: Galeria Starmach, Kraków; BWA, Sandomierz; BWA - Zamek Książąt Pomorskich, Szczecin;
- 1991: BWA, Koszalin; Galeria Teatru STU, Kraków;
- 1990: Galeria Krzysztofory, Kraków;
- 1988: Galeria Krzysztofory, Kraków; Galeria 72, Muzeum Okręgowe, Chełm;
- 1982: BWA, Lublin;
- 1980: Galeria Rytm, Kraków; Galeria Krzysztofory, Kraków;

- 1976: Galeria Labirynt, Lublin;
- 1973: Galeria Współczesna, Warszawa;
- 1970: Piwnica pod Baranami, Kraków;
- 1958: Wystawa Rzeźby (razem z Jerzym Beresiem i Tadeuszem Szpunarem), Dom Plastyków, Kraków;

Wybrane wystawy zbiorowe:

- 1998: *Blask*, Galeria Sztuki Współczesnej Domu Krakowskiego, Norymberga, Instytut Kultury Polskiej (Niemcy); *Chodząc po ziemi*, Musée d'Histoire Vivante, Montreuil (Kanada); *Perz - Rhizom*, Galeria Pryzmat, Kraków.
- 1996: *Art in Poland: New Directions*, University at Buffalo Art Gallery (USA); *Impact, Avant-Garde Cracovienne apres 1945*, Instytut Polski w Paryżu (Francja); *Kobieta o kobiecie*, Galeria Bielska BWA, Bielsko-Biała;
- 1995: *Poznańskie Seminarium Feministyczne. Pokazy artystyczne*, Galeria Fractale, Poznań;
- 1994: *Hautevolee*, Galerie Rähnitzgasse, Drezno (Niemcy); *Ars Erotica*, Muzeum Narodowe, Warszawa; *Grupa Krakowska 1932-1994*, Galeria Zachęta, Warszawa; *Klasycy współczesności*, Muzeum Narodowe, Warszawa;
- 1993: *Żywioły*, Państwowa Galeria Sztuki, Łódź; Galeria Domu Artysty Plastyka, Warszawa; *Artyści z Krakowa*, Galeria Zachęta, Warszawa;
- 1992: *Natura Natury*, BWA, Lublin; *Grupa Krakowska. Prace z lat 1957-1992*, Pałac Sztuki, Kraków;
- 1991: *Artystki Polskie*, Muzeum Narodowe, Warszawa; *Voices of Freedom*, The National Museum of Women in Arts, Waszyngton (USA);
- 1990: *Cóż po artyście w czasie marnym? Sztuka niezależna lat 80.*, Galeria Zachęta, Warszawa, Muzeum Narodowe w Krakowie;
- 1989: *Labirynt 2. Galeria Labirynt prezentuje*, Galeria New Space, Fulda (RFN);
- 1988: *The Presentation of Labirynt Gallery, 1974-1988*, Centre of Arts Tapes, The Alexandra Centre - Halifax, Centre En Art Actuel Le Lieu - Quebec, Candada;
- 1986: *Zapis 2*, Galeria Labirynt, Lublin;
- 1984: *Nurt intelektualny w sztuce polskiej po drugiej wojnie światowej, Performances Polskie*, BWA, Lublin;
- 1983: 17. MIĘDZYNARODOWE BIENNALE, Sao Paulo (Brazylia);
- 1982: *K 18 Stoffwechsel*, międzynarodowa wystawa w Kassel (RFN);
- 1981: XI Spotkania Rzeźbiarzy, BWA Kraków;
- 1980: *Sztuka Kobiet*, Galeria ON, Poznań; 16. Wystawa Grupy Krakowskiej, Galeria Krzysztofory, Kraków;
- 1979: Wystawa plastyki krakowskiej, Darmstadt (RFN); *Erotyka. Malarstwo, grafika, rysunek, rzeźba*, Dom Artysty Plastyka, Warszawa; 8 X KRAKÓW, Galeria Studio, Warszawa; *Feministische Kunst Interntional*, Haags Gemeentemuseum, Haga (Holandia);
- 1977: 14. Biennale Rzeźby Plenerowej, Middelheim (Belgia);
- 1976: Rzeźba roku 1975 Polski południowej, BWA, Kraków; FORMAT: CZŁOWIEK, Galeria STU, Kraków;
- 1975: Dziesięciu artystów prezentuje prace nowe i najnowsze (AICA), Muzeum Narodowe, Poznań; Xawery Dunikowski i uczniowie. Wystawa w stulecie urodzin

- Xawerego Dunikowskiego, Muzeum im. Xawerego Dunikowskiego, Warszawa;
- 1974: Krakowskie malarstwo i rzeźba w XXX-lecie PRL, BWA, Pałac Sztuki, Rzeźba plenerowa na Plantach, Kraków; Artysta wobec cywilizacji, CONTART 74, Galeria Studio, Warszawa;
  - 1973: The Connoisseur in Poland. Cracow Art Festiwal, BWA, Kraków;
  - 1971: 3. Ogólnopolska Wystawa Rzeźby, CBWA Zachęta, Warszawa;
  - 1964: 20 Lat PRL w twórczości plastycznej, Pałac Sztuki, Kraków;
  - 1957: Wystawa młodej plastyki, Oslo, Bergen, Narwik (Norwegia);
  - 1955: Ogólnopolska Wystawa Młodej Plastyki
  - Przeciw wojnie - przeciw faszystomowi
  - , Arsenał, Warszawa; Xawery Dunikowski i jego uczniowie, CBWA Zachęta, Warszawa;